

“Hak ile sabır dileyip, Bize gelen bizdendir.
Akıl ve ahlâk ile çalışıp, bizi geçen
bizdendir.”

Ahi EVRAN

Ahi Evran (1171 – 1261)

Ahi Evran, Azerbaycan'ın Hoy kasabasında 1171'de doğmuştur. Mahmud bin Ahmet el-Hoyi unvanından baba adının Ahmet ve doğum yerinin Hoy olduğu anlaşılmaktadır. Daha sonra Ebü'l-Hakayık unvanını almıştır. Nasuriddin lakabıyla da tanınmaktadır. Anadolu'da ise Ahi Evran olarak tanınmıştır.

Ahi Evran, ilk eğitimini Azerbaycan'ın Hoy kasabasında almış, sonra Horasan'a giderek Fahrüddîn-i Râzî'den fen bilimleri ve dini eğitim almıştır. Ahmet Yesevî'nin öğrencilerinin sohbetlerine katılan, Şihâbüddîn Sühreverdi'den de eğitim alan Ahi Evran, felsefe, tasavvuf, fıkıh, tefsir, hadis ve kelâm konularının yanı sıra tıp ve kimya konularında da uzmanlaşmıştır. Horasan'dan sonra Bağdat'ta bulunan Ahi Evran, hocası ve daha sonra kayınpederi olacak olan büyük İslâm bilginlerinden Evhadü'd-din (Hamid) Kirmanî ve Abbasi Halifesi Nâsır ile tanışmış, halifenin isteğiyle fütüvvet örgütüne girmiş ve Halife'nin eliyle Fütüvvet adabı gereğince şed kuşanmıştır. Yine Bağdat'ta bulunduğu sırada şeyhinin kızı Fatma Bacı ile evlenmiştir. Ahi Evran'ın hocası ve kayınpederiyle birlikte 1205'te Konya'ya geldiği bilinmektedir. Konya'dan sonra Kayseri'de geçen Ahi Evran, burada debbağlıkla (tabak, sepici, deri terbiye eden kimse) ilgi işyeri açmış ve deri işleme atölyelerini örgütleyerek deri Sanâyi çarşısını oluşturmuştur. Bir süre Anadolu şehirlerini dolaşmış ve gittiği yerlerde ahi örgütleri kurmayı sürdürmüştür. Ahi Evran, fütüvvet akımının büyük şeyhi, hocası ve kayınpederi Kirmanî'nin ölümünden sonra (1238) Anadolu ahilerinin önderi olmuştur. Selçuklu Sultanı I. Alau'd-din Keykubad'ında desteğini almıştır. Bu şehirlerde de ahilik teşkilatı ile ilgili faaliyetlerine devam eden Ahi Evran, Kırşehir'de 1261'de vefat etmiştir. Debbağların ve 32 çeşit esnafın piri sayılan Ahi Evran'ın tasavvuf ve felsefe üzerine eserleri bulunmaktadır.

Nakkaş Osman
Sûrnâme-i Hümâyûn

Ahilik Yönetimi

Ahi Teşkilatı'nda yer alan her esnaf grubunun başında esnaflar arasında ve esnafların devletle ilişkilerini düzenleyen, esnafa hammadde sağlayan, hammaddeyi eşit bir biçimde dağıtan, mesleki eğitimden sorumlu, esnafın aldığı ücreti ve sattığı malın kalitesini kontrol eden, verginin toplanmasına yardım eden ve belirlenen fiyata (narh) uyulup uyulmadığını tespit eden yöneticiler bulunmaktaydı. Bu yöneticilerin aldıkları unvanlar, yöneticilerin başında buldukları esnaf teşkilatının gerçekleştirdiği işe göre değişkenlik göstermekteydi. Örneğin; Ahilik Teşkilatı'nda Debbağ (Deri) esnafının başında bulunan yöneticilere "Ahi Baba"; Bakkal esnafının başında bulunan yöneticilere "Bazar Başı"; berber esnafının başında bulunan yöneticilere "Kethüda"; ekmekçi esnafının başında bulunan yöneticilere "Ekmekçi Başı"; kuyumcu esnafının başında bulunan yöneticilere ise "Kuyumcu Başı" denmekteydi. Bazı esnaf teşkilatlarında bu yöneticilerin dışında onlara destek veren kethüda, yiğitbaşı ve duacı gibi yardımcılarda bulunmaktaydı. Ahi Teşkilatını oluşturan yöneticiler Şeyhler, Nakipler (Şeyh Yardımcısı), Kethüdalar (Kahya) ve Yiğitbaşılardan oluşmaktaydı.

Kardeş Edinme Töreni (Ahiliğe Kabul Töreni)

Ahi sistemine ilk adımın atıldığı Kardeş Edinme Töreni ile çocuk çıraklığa kabul edilirdi. Zaviyede yapılan törende, çırak adayı bir rehber eşliğinde ahi reisine takdim edilir ve rehber çırak adaya kefil olurdu. Çırak adayı, toplantıda ahi baba huzurunda tövbe ederek ocağa kabulünü isterdi. Ahi reisi duasını okuduktan sonra çırak adayı kendisine bir yol atası (usta) ve iki yol kardeşi seçerdi. Rehber tarafından toplantıda çırağın seçtiği yol atası ve yol kardeşi bildirilir, meclis tarafından hayırlı olması için kabul anlamında salavat getirilirdi. Ahi ocağına kabul edilen çırak adaya yol atası (ustası) tarafından Hz. Muhammed'in sanatla ilgili hadisi okunduktan sonra **"Pirinizden asla yüz çevirmeyiniz, farzları terk etmeyiniz, sünnete uygun hareket ediniz. Dininizi, malınızı ve ırzınızı koruyunuz, nereye giderseniz izzetinizi koruyunuz. Edeple oturunuz ve söylenen şeyleri güzel bir şekilde dinleyiniz. Sözünüz hikmetli olsun, yapılması istenen hizmetin yapılmasında kusur etmeyiniz. Kendi kazancınıza dayanmayan şeyleri almayınız."** şeklinde nasihat edilirdi. Ustanın nasihatından sonra usta, iki yol kardeşi ve çırak adayı **"...Eğer yarın hâk dergahında ve peygamber huzurunda kabul benim olursa sizsiz cennete girmeyeyim ve eğer kabul sizin olursa bensiz cennete girmeyesiniz ve bana şefaet ediniz..."** şeklinde dua ederlerdi.

Nakkaş Osman
Sûrnâme-i Hümâyûn

Ahilik Eğitimi

Ahilik eğitimi dürüst, mesleki beceriler ve askeri güç kazanmış birey yetiştirmeyi amaçlamış olup günümüzde Ahilik kurumu meslek eğitimde “işbasında eğitim” yöntemi ile uygulanmaktadır. “İşbasında eğitim” yönteminin bir diğer adı da, “usta-çırak eğitimi”dir. Ahiliğe girenler aynı zamanda çırak sınıfından sayılarak bir ustanın yanında sanat öğrenmeye başlardı. Ustasının yanında işin nasıl yapıldığını öğrenen çırak, istendiğinde işi kendisi de uygular. Çırak zanaatta belirli bir yol aldığı zaman, usta çırağına iş verir ve yapmasını isterdi. İstenilen düzeye gelen çırak bir törenle kalfalığa terfi ettirilirdi. Bu eğitim tarzı ustalığa kadar devam eder, zanaatta yeterli seviyeye gelen ve kendi istediği doğrultuda (ustalarından icazet alarak) işyerini açardı. Çıraklığa alınan kişiye ahililiğin kendi kuralları olan iyi ahlâk, doğruluk, kardeşlik ve yardımseverlik gibi bütün güzel meziyetlerle birlikte meslek bilgi ve becerileri kolaydan zora doğru uzanan bir süreçte kazandırılmaya çalışılırdı. Mesleki eğitimde çırağa davranışlar (beceriler) belirli sıra ile kazandırılır ve bunların kazanılıp kazanılmadığı devamlı kontrol edilirdi. Teorik bilgilerden ziyade uygulamalı bir meslek eğitimi, işyeri ve atölyelerde verilir, çırak, ustasını izleyerek öğrenirdi.

“Ahi terbiyesine (öğrencisine) öğreteceği şeyi kendi yapa ki terbiyesi de görüp öğrene.”

Ahilik eğitiminde, bir gencin meslek yaşamının ilk kademesi, yamaklığa en çok 10 yaşında olan çocukların, velisi tarafından bir sanat öğrenmek amacıyla ustaya verilmesidir. Bir esnafa yamak olabilmek için 10 yaşından küçük olmamak gerekirdi. İki yıl parasız ve sürekli yamaklık edenler, özel bir törenle çıraklığa yükselirdi. Ahilikte, ikinci rütbe olan kalfalık süresi altı ay, çıraklık dönemi ise genel olarak 1001 gün, kuyumculukta ise bu süre 20 yıldır. Usta çırağın bütün haklarını gözetir, yanında çalışmaya başlayan çocuğun başarısını, kabiliyetini küçük işler yaptırmak suretiyle gözlemler, yeni çırağın dürüstlüğü hakkında da kanaat sahibi olmak isterdi. Bu kısa gözlemlerden sonra çocuk kabiliyetli, çalışkan, dürüst ve güvenilir bulunursa o işyerinde çırak olarak çalışmasına izin verilirdi. Böylece üç yıldan beş yıla kadar değişen bir zaman zarfında ustası, çırağın hem mesleki hem de manevî hocası konumunda olurdu. Çıraklıkta ustayı gözleme ve model alma yoluyla öğrenme, önemli bir mesleki ve ahlâkî eğitim şeklidir. Kalfalar ise usta olmaya namzet ve henüz sermayesi bulunmayan ücretli işçilerdir. En az 1001 gün çıraklık yapanlar, kalfalığa geçme hakkını elde eder, ustanın bulunmadığı zamanlarda onun yetkisine sahip olarak her türlü işi yürütürdü. Özel bir törenle ustalığa geçer ve ayrı bir dükkân açardı. Kalfalar da zaviyelerde eğitilmekteydi.

Ahilikte Tören

Ahilikte törenlerin çok önemli bir yeri vardı. Ehliyet dereceleri arasında birinden diğerine geçiş törenlerle olurdu. Bu törenlerde derece değiştiren kimselere "tuzlu su içirmek, peştamal kuşatmak" adetti. Peştamal diğer adıyla "şed kuşatma" ve "tuz geleneği" törenlerin vazgeçilmez simgeleri idi. Bu kuşak bağlamanın anlamı, teşkilatın bir üyesi olmak, kendini teşkilata vermek, teşkilat kurallarına uymak, yasalarına bağlanmak demektir.

İki yıl ücretsiz olarak bir ustanın yanında yamaklık eden çocuklar, özel bir törenle çıraklığa yükseltilirdi. Çıraklık süresini dolduran gencin yeterli bilgiye sahip olduğu ve meslekte yetişip ahlâkî yönden olgunlaştığı, ustası tarafından teşkilata bildirilirdi. Üç yıl kalfa olarak çalışıp kendisine verilen görevleri hakkıyla yerine getiren çırakları yetiştirmede titiz davranabilen, diğer kalfalarla iyi geçinen, dükkân açabilecek duruma gelenler ustalığa yükseltilirdi. Kalfalıktan ustalığa yükselmek isteyen bir kimse, kendi yaptığı bir eserini takdim etmek mecburiyetindeydi. Şayet onun bu eseri kabul edilirse kalfa merasimle sed kuşandıktan sonra artık usta sayılırdı. Teşkilata giren kimsenin belli aşamalara göre yükselmesi bütün aşamalarda başarı gösterdikten sonra "şeyh" olması gerekirdi. Şeyh olmak ise zamana, belli görevleri yerine getirmeye, uzman olmaya bağlıydı. Osmanlı Devleti'nde Fatih Sultan Mehmet'e kadar Osmanlı sultanlarının tamamı ve bazı vezirleri sed kuşanarak ahi önderleri olmuşlardır.

Ahilik Nasihatı

Harama bakma, haram yeme, haram içme.
Doğru, sabırlı, dayanıklı ol.
Yalan söyleme.
Büyüklerinden önce söze başlama.
Kimseyi kandırma.
Kanaatkâr ol.
Dünya malına tamah etme.
Yanlış ölçme, eksik tartma.
Kuvvetli ve üstün durumdayken affedici,
Hiddetliyken yumuşak davranmayı bil.
Kendin muhtaç iken bile
Başkalarına verecek kadar cömert ol